

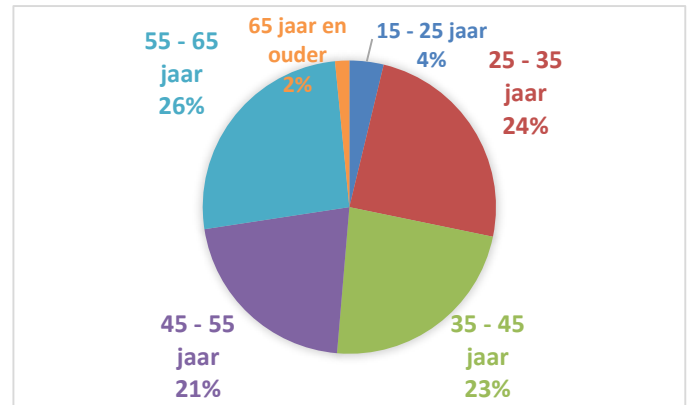
Lerarentekort in het voortgezet onderwijs

Het lerarentekort in het voortgezet onderwijs is minder zichtbaar en voelbaar dan in het primair onderwijs, maar niet minder problematisch. Wanneer er in het voortgezet onderwijs een leerkracht ziek is dan is er een tussenuur of kunnen ze wat eerder naar huis. Dit leidt zelden tot grote (opvang)problemen. Het wordt pas zichtbaar en voelbaar als een ziekte langer duurt en blijkt dat vervanging een probleem is.¹ Zonder leraar wordt er niet geleerd of voorbereid op het examen. Als we er niet in slagen om de werkdruk aan te pakken dan is het wachten tot het tekort in het voortgezet onderwijs dezelfde vormen aanneemt als in het primair onderwijs.

Een kwart leraren ouder dan 55 jaar

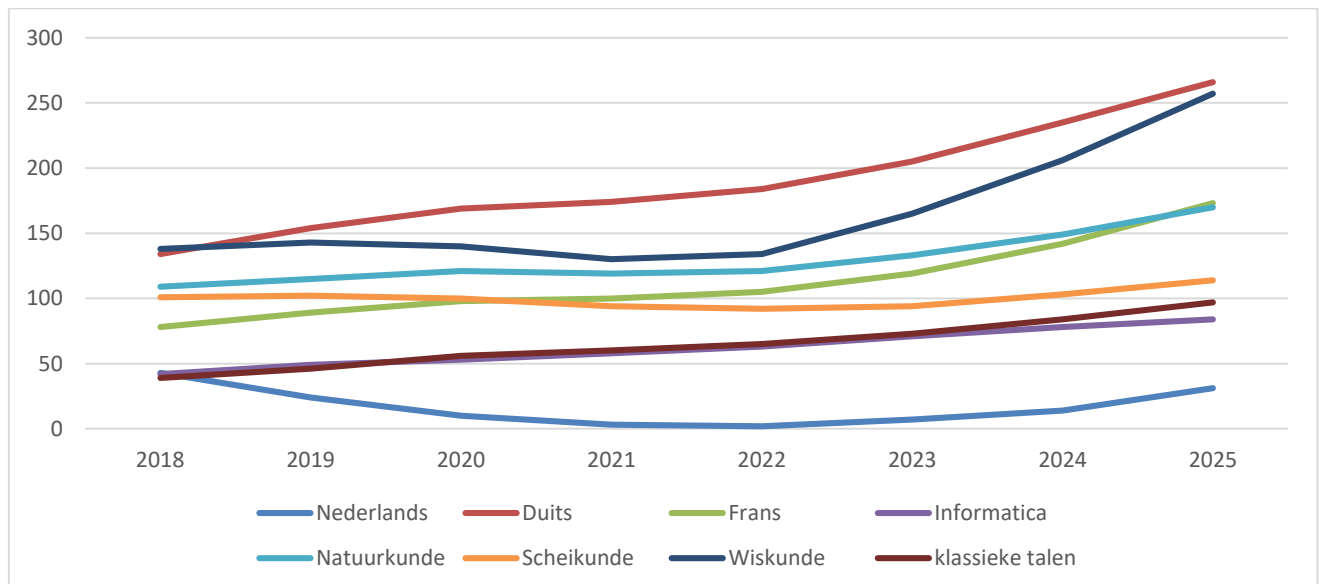
In 2017 werkten er 75.694 leraren in het voortgezet onderwijs. De afgelopen jaren is de leeftijd waarop docenten met pensioen gaan snel gestegen door kabinetsbeleid.

Maar de uitstroom is nu toch echt op gang gekomen en de aanwas blijft achter. Meer dan een kwart van de leraren is 55 jaar of ouder. Daarnaast zijn er veel jonge docenten die het voortgezet onderwijs verlaten vanwege het salaris en de hoge werkdruk.

Bevoegde docenten

Het lerarentekort in het voortgezet onderwijs heeft een kwantitatieve en een kwalitatieve component: voor sommige vakken zijn er moeilijk of geen bevoegde docenten te vinden. Vakken worden dan gegeven door mensen onbevoegd zijn. Maar dat geldt ook voor vakken waar in principe nog wel mensen voor te vinden zijn. De Inspectie onderzocht een aantal risicoscholen als het gaat om onbevoegd lesgeven. De meest voorkomende vakken waarvoor de docent niet over een bevoegdheid beschikt zijn: (1) Wiskunde, (2) Nederlands en (3) Engels.² Alleen voor wiskunde is er daadwerkelijk een tekort (zie figuur 1). Het aantal bevoegd gegeven lessen is in het Vmbo (83,2%) lager dan op de Havo (87,5%) en Vwo (92,1%).

Figuur 1: verwachte lerarentekort per vak (bron: Centerdata)

¹ Recent voorbeeld: Het LVO Maastricht waar het vele lesuitval tot grote kwaliteitsproblemen heeft geleid.

² Onderwijsinspectie (2017). Risicoscholen onbevoegd lesgeven.

Belemmeringen

De twee belangrijkste belemmeringen bij het terugdringen van het aantal onbevoegd gegeven lessen zijn (1) vacatures zijn te klein om aantrekkelijk te zijn voor een potentiële nieuwe docent en (2) er zijn geen bevoegde leraren te vinden.³

De samenwerking tussen schoolbesturen laat vaak te wensen over. Zelfs binnen grote schoolbesturen wordt teveel uitgegaan van het eigen belang. Bovenalligheid bij de ene school leidt doorgaans niet tot een aanbod en invulling van een vacature bij een 'concurrent'. Op deze manier draagt de autonomie van schoolbesturen onvoldoende bij aan het gemeenschappelijk onderwijsbelang.

Wat kan de politiek doen?

1. De werkdruk omlaag

79% van het onderwijzend personeel in het voortgezet onderwijs zegt veel tot zeer veel werkdruk te ervaren op school.⁴ Met 5,1% is het ziekteverzuim in het voortgezet onderwijs bovengemiddeld.⁵ Om het lerarentekort niet verder te laten toenemen is het van belang iets te doen aan de hoge werkdruk en verdere stijging van het ziekteverzuim te voorkomen.

2. Regionale aanpak voortgezet onderwijs

De tekorten in het voortgezet onderwijs stapelen zich op en het aantal onbevoegd gegeven lessen blijft groeien. Net als in het primair onderwijs is een regionale aanpak gewenst voor de langere termijn. Hierbij is het van belang dat concurrerende schoolbesturen vanuit het gemeenschappelijk belang handelen. Sturing en controle vanuit de overheid is nodig om dit voortvarend op te pakken.

3. Terugdringen aantal onbevoegd gegeven lessen

Bevoegd lesgeven en het lerarentekort staan met elkaar op gespannen voet. Zij-instromers kunnen op dit moment binnen één of twee jaar een volwaardig docent worden, terwijl normaliter de opleiding tenminste vier jaar duurt. Deze 'versnelling' wordt door de overheid geaccepteerd vanwege de tekorten. Tegelijkertijd staat hiermee wel de kwaliteit onder druk en worden de werkelijke problemen (loopbaanperspectief, werkdruk en salaris) gemaskeerd. De AOb roept de politiek dan ook op om de minister met plannen te laten komen voor de langere termijn, waarbij de kwaliteit van het onderwijs bovenaan staat. Het terugdringen van het aantal onbevoegd gegeven lessen moet hierbij een speerpunt blijven.

4. Leraren bovenformatief in dienst

Aangezien de tekorten in het voortgezet onderwijs de komende jaren gaan toenemen is het verstandig om hier alvast op te anticiperen. In het primair onderwijs is er jaren geleden gepleit om leraren bovenformatief aan te nemen, zodat ze behouden zouden worden voor het onderwijs. Hier is toen niet voor gekozen. Om te voorkomen dat dezelfde fout gemaakt wordt in het voortgezet onderwijs pleit de AOb ervoor dit in het voortgezet onderwijs wél te doen en niet dezelfde fout te maken.

³ Onderwijsinspectie (2017). Risicoscholen onbevoegd lesgeven.

⁴ POMO (2016)

⁵ Stamos